

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Силвия Емилова Борисова – Спасова (Институт по философия и социология – БАН)

за дисертационен труд на тема:

**„CATASTROPHIC IMAGINARIES AND REVOLUTIONARY AESTHETICS: THE SITUATIONIST AFTERMATH IN CONTEMPORARY POLITICAL ART“ /
„КАТАСТРОФИЧНИ ВЪОБРАЖЕНИЯ И РЕВОЛЮЦИОННА ЕСТЕТИКА: ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ СИТУАЦИОНИЗМА В СЪВРЕМЕННОТО ПОЛИТИЧЕСКО ИЗКУСТВО“**

на Наталия Атанасова

за придобиване на образователната и научна степен
„доктор“

в професионално направление **2.3. Философия**
към Катедра „История на философията“, Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Формална характеристика на кандидатурата за ОНС „доктор“ и дисертационния труд

Дисертационният труд е в общ обем от 345 печатни страници, написан е на английски език и се състои от: увод, представляващ общ план на дисертационния труд; три части; заключение; изложени ограничения и предизвикателства; открития и приноси на дисертацията; библиография и приложение с фигури, 16 на брой. Аналитичното съдържание улеснява проследяването на логическата структура, но също и на богато поставената понятийна мрежа на темата на дисертацията. Общата библиография наброява 190 заглавия, от които 185 на английски, 4 на италиански и 1 на френски езици и е напълно достатъчна в информационен и херменевтичен план; в силно преобладаващата първична литература са обхванати всички водещи автори с релевантни тематични трудове от средата на ХХ век до днес.

Авторефератът в обем от 49 страници представя аналитично основната хипотеза, методологията на изследването, целите и задачите, актуалността, структурата. В автореферата коректно са отразени приносните моменти в дисертацията, обособени в 7 пункта – те същевременно релефно открояват и научната новост и апробацията на дисертационния труд.

Публикациите по темата на дисертацията са 8, написани на английски език и поместени в международни научни сборници и периодика. Всички публикации са релевантни на професионалното направление на процедурата и са експлицитно свързани с темата на дисертацията. По такъв начин докт. Наталия Атанасова има събран и надхвърля значително изисквания минимум от 30 точки по минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“.

Нямам съвместни публикации с авторката.

2. Структура и съдържание на дисертационния труд

Изследователската тема на дисертацията обхваща генеалогията, развитието и влиянието на културното движение „Ситуационистки интернационал“ (Situationist International) върху съвременното културно производство и потенциала на това движение (Р. Вайнегем, Ж. Рансиер) да преобръща порядъка на капиталистическите динамики на властта, вкл. обективациите им в културата и динамиките на производство на стоки и продукти. Този потенциал на ситуационизма – основен *обект на изследване*, е системно изведен от авторската през изследване, включително на неговите последствия в съвременното политическо изкуство, през катастрофичното и революционното в качеството им на съдържащи евристичен и генеративен заряд негативно-естетически категории: и по-специално през катастрофичните въображения (изтъкнат е плуралистичния режим на въображението) и революционната естетика, задаващи концептуалната рамка и *предмета на изследване*.

Централната *теза* на дисертационния труд се изразява в следното положение: „господството на късния капитализъм е създадо цялост, в която доминиращата икономическа система обхваща всички аспекти на реалността, въображението и ежедневието. В отговор на тази хегемония движението „Ситуационистки интернационал“ (СИ) използва катастрофичните фантазии като едно от възможните средства за представа на алтернативно бъдеще и оспорване на вече съществуващия ред“ (с. 5). Тезата е брилянтно и логически-консистентно защитена през аргументиране на ролята на културата и изкуството като агенти на претворяване и дори конструиране – през езика, дискурса, през всевъзможни изразни средства – на желана промяна на съществуващия социокултурен, но и политико-икономически порядък, на неговата специфична идеология и нормативност.

Оттук и основната *цел* на изследването е именно анализът и артикулирането на „двойствената роля на изкуството и културната продукция“, използвани като „инструменти както за социална манипулация, така и за политическо изобличение“ (пак там), когато се използват през критическа призма. На тази база Наталия Атанасова си поставя за цел да изследва и „фината връзка между изкуството, политическото изобличение и кооптирането на културната критика от страна на капиталистическите динамики“.

Съответно изследователските *задачи* се съсредоточават в отговарянето на три водещи за труда въпроса: 1) защо е нужна употребата на термина и феномена „катастрофични въображения“ като концептуална рамка на дисертацията – тук е обърнато специално внимание на елемента на „визуалното мислене“ (Мирзоеф) в тях като алтернативен на дискурсивния език и изразителност на човешките мисли, емоции, тревоги, надежди, мечти и въжделения за „по-добрия“ – за желания свят на себerealизация, но и нещо повече – като генериращ „автентичен „артистичен режим“ с отчетливи и деструктивни „модуси на правене и реализиране“ (с. 18) в името на по-желан и още неназовим нов порядък на света и нещата; 2) каква е ключовата роля революционната естетика като научноизследователско поле с мощен и теоретичен, но и приложен заряд за преобръщане на порядъци в хетеротопичен дух и следователно – за генериране на промени; 3) в какво се състои актуалността на Ситуационисткия интернационал и неговото идейно ядро – включително по посока на търпящото все по-динамично развитие ангажирано изкуство (социално, екологично, политическо, публично и пр.).

Методологията е напълно релевантна за изследването на така поставените цели и задачи и аргументирането на тезата и съчетава полетата на критическата теория и културните изследвания с текстуалния и сравнителния анализ на първични източници в

сферата на културния, политическия и естетическия дискурс. *Подходът* логично е интердисциплинарен и изразява авторските търсения в полетата на философията, социологията, история на изкуството и културата.

Структурата на трите части е ориентирана в последователност от съставяне на картина на съвременната ситуация (Част първа, с. 21–126), през скрупулъзно представяне на историята и теорията на Ситуационисткия интернационал (Част втора, с. 127–201) към динамично въвличане в най-фините детайли и нюанси на съвременния културен пейзаж и неговите пространства (Част трета, с. 202–302). Изграждането на съдържанието е промислено и изпълнено със завидна лекота, което значи – и с отлично опозната и овладяна тема на изследването. Логическата структура на изследваните феномени, понятия и категории е изведена в мрежова архитектоника, като обаче по никакъв начин не се губят от изследователския фокус отношенията между общо, особено и частно.

Авторефератът отразява адекватно и точно обхвата, научно-методологичния апарат, структурата и съдържанието на представената разработка.

Дисертационният труд на Наталия Атанасова представя логически консистентно и успешно систематизирано изследване на културно-историческата роля и актуалността на ситуационизма (в лицето на Ситуационисткия интернационал) в контекста на употреба на потенциала на „катастрофичните въображения“ и революционната естетика за генериране нови политически (в Рансиеров смисъл) порядъци. Изследователската теза е експлицитно обвързана с концепцията на Фуко от 1967 г. за т. нар. „други пространства“ – хетеротопиите, и тяхната онтология, която онтология на „другите пространства“ се разгръща в цял рой от последващи по-частни концепции, сред които имаме и Рансиеровата естетическа хетеротопия: много плътно демонстрираща отношенията между нередуцируемите по спецификата си порядъци на политическото, етическото и естетическото и съответно светотворческата роля на естетическото като новото, като особеното и като чудото, прометеевски просветващо в един помръкващ под напора на инерцията си свят.

В тази връзка, като вземам предвид аналитичната изчерпателност и систематичната завършеност на докторската теза, бих поставила няколко въпроса към дисертантката единствено в дискуссионен порядък и бих се радвала да чуя нейната лична философска позиция:

- 1) В какво авторката вижда устойчивостта на ситуационистката концептуалност, но и на революционната естетика? Има ли връзка между промислянето на подобна устойчивост и негативно-диалектическия заряд на тези две свързани направления в културата, естетиката и изкуството – и ако да, в какво се състои тази връзка?
- 2) Изхождайки от ситуационисткия патос на „кайросното чувство за неотложност на действие в настоящето“, можем ли да говорим за вече настанила се в естетическата и художествената сфера тенденция за търсене на процесуалния нерв в изкуството – наместо отколешното търсене на съвършенство и завършеност в художествените произведения; съответно за мислене в хетеротопичен режим – наместо в утопичен, при търсене на същностни отговори и решения относно човешката себerealизация и благополучна история?
- 3) Мислими ли са културно-исторически моменти, в които материалността, и по-специално порядъкът на света в създадената от хората материя, не е подвластна

на никаква ситуационистка акция?

3. Научни приноси на дисертационния труд

Съгласна съм с формулираните от докт. Наталия Атанасова приноси на дисертационното изследване: самооценката на седемте основни приносни моменти е коректно и ясно отразена.

Бих допълнила относно цялостния приносен характер на дисертацията, че тя същевременно е сред броящите се на пръсти изследвания в България на съвременната естетика – в контекста на социално-политическата ангажираност на културната и художествената дейтелност (agency) и експлицирането на пълнокръвния революционен потенциал на тази дейтелност.

4. Заключение

Въз основа на представените по процедурата материали и научни трудове, и в частност – на дисертационния труд, като имам предвид неговия приносен характер и безспорните му научни качества и ерудираност, давам своята положителна оценка и убедено гласувам „за“ присъждането на ОНС „доктор“ на **Наталия Атанасова** в професионално направление **2.3. Философия**.

12.06.2024 г.

Доц. д-р Силвия Борисова